

TARİHSEL SÜREÇ VE GÜNÜMÜZDEKİ GÖRÜNTÜSÜ İLE MÜZİK EĞİTİMİNDE LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR

*Doç. Dr. H. Seval KÖSE
Mehmet Akif Ersoy Ü.
Eğt.Fak. GSEB. MEABD.*

GİRİŞ

Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan ve 01. 07. 1996 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 1. Madde b. bendi, Lisansüstü Eğitimin kapsamını; “...Yüksek Lisans, Doktora ve sanat dallarında yapılan Sanatta Yeterlik programlarından oluşur” biçiminde açıklamaktadır. Aynı yönetmelik uyarınca (Madde 8) lisansüstü öğretim, 2809 sayılı Kanun ile üniversitelerde rektörlüklere bağlı olarak kurulan enstitüler tarafından düzenlenir ve yürütülür. Ayrıca, 22683 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak 1996 yılında yürürlüğe giren Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinde, yüksek lisans programlarının hangi enstitülerin hangi anabilim dallarında yürütüleceğinin, yükseköğretim kurumlarının senatolarınca kabul edilecek yönetmelikle belirleneceği belirtilmektedir (Resmi Gazete, Sayı: 22683).

Yüksek lisans, tezli ve tezsiz olmak üzere iki ayrı şekilde uygulanmaktadır. Tezli yüksek lisans programının amacı, öğrencinin bilimsel araştırma yaparak bilgilere erişme, bilgiyi değerlendirme ve yorumlama yeteneğini kazanmasını sağlamaktır. Bu program toplam yirmi bir krediden az olmamak koşuluyla en az yedi adet ders, bir seminer dersi ve tez çalışmasından oluşur. Seminer dersi ve tez çalışması kredisiz olup başarılı veya başarısız olarak değerlendirilir (a.g.e. Madde 8.a, 9.a).

Lisansüstü eğitim kapsamında yer alan doktora programının amacı, öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmaktır. Doktora programı, lisans derecesi ile kabul edilmiş öğrenciler için en az 42 kredilik ondört adet ders, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışmasından oluşur. (a.g.e. Madde 18. a, b).

Bilindiği gibi üniversitelerimizde *müzik* alanında, çeşitli lisansüstü programlarda eğitim verilmektedir. Türk Müziği Yüksek Lisans Programı (İTÜ SBE), Müzik Anasanat Dalı Yüksek Lisans Programı (UÜ SBE), Müzik Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Programı (DEÜ GSE), Müzik Eğitimi Doktora Programı (MÜ EBE), Müzik Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Programı (MSGSÜ SBE), Müzik Eğitimi Doktora Programı (MAKÜ SBE) bunlardan bazılarıdır. Görüldüğü gibi bu çeşitlilik, aynı anabilim dalı ve / veya lisansüstü programlarda, yürütüldüğü enstitüler bakımından da farklılık gösterebilmektedir.

Gedikli (1999) lisansüstü müzik programlarının iki amaca yönelik olması gerektiğini belirterek, bu programların amaçlarını; 1. Nitelikli sanatçı ve araştırmacılar yetiştirmek, 2. Bu alanda eğitim ve öğretimi yürütebilecek ehliyetteki akademik kadroların yetiştirilmesi olarak vurgulamaktadır. Bu bağlamda, müzik eğitiminde yüksek lisans ve doktora programlarının uygulamada hangi amaca yöneldiği ve bu program mezunlarının hangi çalışma ortamlarında istihdam edildikleri, ayrı bir çalışmanın konusu olarak önemli görülmektedir. Ancak, gözlemlere dayalı görüşler, özellikle doktora mezunlarının büyük ölçüde akademik kadrolarda görev yaptıkları doğrultusundadır.

Müzik eğitimi lisansüstü öğrencilerinin görüşleriyle gerçekleşen bir araştırmaya göre, araştırmaya katılan tüm öğrenciler, lisansüstü eğitim yapma gerekçelerini üniversitede akademik kariyer yapma beklentisi ve akademik kariyer için bir başlangıç olarak görmeleri biçiminde ifade etmektedirler (Özmenteş ve Özmenteş, 2003).

Uçan (2004)' a göre Müzik Eğitimi Anabilim dallarının öğretim elemanı yapısı *Bilimde Doktoralı, Sanatta Yeterlikli, Teknolojide Ustalıkli* öğretim elemanlarından oluşmalı, kadrolar nicelik ve nitelik yönünden buna göre belirlenmelidir. Ayrıca Uçan (2005), çağdaş müzik öğretmeni yetiştirme sürecinin; ilköğretimde *ön tanıma – yöneltme*, ortaöğretimde *hazırlama – yönlendirme*, yükseköğretim lisans döneminde *biçimlendirme – yeterliklendirme*, yüksek lisans döneminde *derinleştirme – uzmanlaştırma*, doktora / sanatta yeterlik ve hizmetiçi eğitim dönemlerinde de *geliştirme – yetkinleştirme* aşamalarında gerçekleştiğini belirtmektedir.

Müzik öğretmenin uzmanlaşma sürecine ilişkin bulgular, bu sürecin Musiki Muallim Mektebi döneminden itibaren; *batı ülkelerine öğrenci gönderilmesi, asistanlık sistemi, lisansüstü öğretim* yollarıyla gerçekleşmiş, gerçekleşmekte olduğunu ortaya koymaktadır. Uçan' a göre, 1982 – 1983 döneminde fen bilimleri enstitülerinde başlayan müzik eğitimi lisansüstü eğitim programları, bu enstitülerden alınıp sosyal bilimler enstitülerine ya da yeni kurulması öngörülen eğitim bilimleri enstitülerine veya güzel sanatlar enstitülerine bağlanmalıdır (Uçan, 1993).

Müzik eğitimi alanında lisansüstü eğitimi çeşitli yönleriyle inceleyen araştırmaların son yıllarda dikkat çekici düzeyde arttığı görülmektedir. Örneğin, müzik eğitimi lisansüstü programlarını, lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliğinde belirlenmiş yüksek lisans ve doktora programları tanım ve amaçları ışığında incelediği araştırmasında Kasap(2006), YÖK' ün belirlediği tanımdan yola çıkarak, teorik çalışmalar yanında uygulama gerektiren bir alan olan müzik öğretmenliği yüksek lisans programlarında yalnızca bilimsel çalışmaların hedeflenmekte olduğuna dikkat çekmekte, “Oysa ki, müzik alanındaki yüksek lisans programlarının tanımında, müzik eğitimcilerinin araştırma yapma tekniklerini öğrenmelerinin yanı sıra profesyonel yeteneklerini ve algılamalarını geliştirmelerini, çağdaş öğretim yaklaşımlarını ve tekniklerini öğrenebilmelerini, müzik materyallerini inceleyebilmelerini sağlayabilmek de amaçlanmalıdır” yönündeki görüşlerine yer vermektedir. Kasap (2006)' a göre müzik eğitimi alanında doktora programlarının amaçları, yönetmelikteki tanım ve amaç ifadelerine ek olarak, öğrencilerin profesyonel yetenek ve algılarını geliştirmelerini, müzik eğitimi ve müzisyenlik alanlarında uzmanlaşmalarını ve problemlere profesyonel anlamda çözümler getirmelerini sağlamak biçiminde açıklanmaktadır.

Uygulanan eğitimin müzik öğretmeni yetiştirmede yeterli olup olmadığının tartışıldığı bir başka araştırmada Dicle (2004), güzel sanatlar eğitimi anabilim dallarında verilen yüksek lisans ve doktora programlarının, bu alanda eğitim alan öğrencileri eğitim bilimlerinin sınırları içinde bırakarak onların araştırma sahalarını daralttığını vurgulamaktadır.

Bu araştırmanın konusu ise, müzik eğitimi alanında yürütülmekte olan lisansüstü programlardır. Müzik eğitimi alanında halen uygulanmakta olan lisansüstü programlar arasında yer alan ve ilgili yönetmeliğe göre özgün bir sanat eserinin ortaya konulmasını, müzik ve sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlayan bir lisansüstü program olarak sanatta yeterlik programları, araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Ayrıca, ortaöğretim alan öğretmenliğine dönük olarak, çeşitli bilim ve sanat alanları lisans mezunlarına öğretmenlik formasyon eğitimi verilen ve müzik alanında da uygulandığı görülen tezsiz yüksek lisans programı da, çalışmanın kapsamına alınmamıştır. Bu kapsamda yürütülen çalışmada, üniversitelerimizde müzik eğitimi alanında yürütülmekte olan lisansüstü eğitim programları, aşağıda belirtilen araştırma boyutlarında incelenmektedir.

- I. Müzik eğitimi yüksek lisans ve doktora programlarının başlayış tarihi, kurulduğu ve halen sürdürüldüğü enstitüler, öğretim üyelerinin akademik unvan dağılımları ile mezun ve devam eden öğrenci sayıları (Genel Durum),
- II. Müzik eğitimi lisansüstü programlarında yer alan dersler,
- III. Tamamlanmış tezlerin konulara göre dağılımı.

YÖNTEM

Betimsel nitelikli araştırma büyük ölçüde, literatüre ve kurumsal verilere dayalı olarak yürütülmüştür. Müzik eğitimi alanında lisansüstü eğitim verilen tüm üniversitelerimizin ilgili birimlerine ulaşılarak araştırma, çalışma evreni kapsamında tamamlanmıştır. Öğretim üyelerine ilişkin incelemede, ilgili üniversite bünyesinde ve müzik eğitimi alanında görev yapan öğretim üyeleri esas alınmış, diğer üniversiteler ve farklı anabilim dalı öğretim üyeleri araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırma boyutlarına ilişkin olarak elde edilen veriler işlenerek, bulgular bölümünde ayrı ayrı sergilenmekte ve yorumlanmaktadır.

Araştırmanın lisansüstü programlarda uygulanan derslerle ilgili boyutu, ilgili enstitü ve anabilim dallarından elde edilen verilere dayandırılmaktadır. Ulaşılabilen veriler arasından, Dokuz Eylül, İzzet Baysal, Selçuk ve Mehmet Akif Ersoy üniversitelerinin dersleri, yüksek lisans ve doktora eğitimi programlarının ikisini de kapsıyor olması nedeniyle esas alınmıştır. Verilerin işlenmesi sürecinde, programlarda yer alan dersler sınıflandırılarak, yer alma sıklığı (f) irdelenmiştir.

Tamamlanmış tezlerin konu analizleri boyutu için ise, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezi verileri temel alınmaktadır. Bu amaçla YÖK tez merkezinin ayrıntılı tarama linki üzerinden; Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı tanımları ve Müzik anahtar sözcüğü ile ulaşılabilen tezler, konu bakımından incelenmiş, incelenen tezlerin konuları sınıflandırılarak tablolaştırılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, üniversitelerimizde yürütülmekte olan müzik eğitimi yüksek lisans ve doktora programları konusunda elde edilen bulgular, giriş bölümünde belirtilen araştırma boyutları sıralamasıyla yer almaktadır.

I. Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Programları'nın başlangıç yılı, yürütüldüğü enstitüler, öğretim üyesi ve öğrenci durumu (Genel Durum)

Tablo 1 ve Tablo 2, araştırmanın 1. boyutuna ilişkin bulguları ortaya koymakta, üniversitelerimizde müzik eğitimi lisansüstü eğitim programlarının yürütüldüğü enstitüler, başlangıç yılı, düzeyi, mezun ve devam eden öğrenci sayıları ile öğretim üyesi dağılımlarına ilişkin genel durumu sergilemektedir. Tablo 1' de yüksek lisans ve doktora programı olan üniversiteler, Tablo 2' de de yalnız yüksek lisans programları olan üniversiteler yer almaktadır.

Tablo 1. Müzik Eğitimi Yüksek Lisans ve Doktora Programları Bulunan Üniversitelerde Genel Durum

Üniversite	Başlangıç tarihi		Mezun öğrenci sayısı		Devam eden ögr. sayısı		Öğretim Üyesi Profili
	YL	D	YL	D	YL	D	
1. Gazi Üniversitesi <u>FBE</u> <u>EBE</u>	1983 – 1984 1998- 1999	1993 -1994 1998- 1999	117 164	34 54	- 70	- 73	Prof: 14 Doç: 9 Yrd. Doç: 9 Öğr. Gör./ Okt. Dr: 1
2. Marmara Üniversitesi <u>FBE</u> <u>EBE</u>	1982 - 1983 1999 - 2000	1982 - 1983	- 50	- 09	- 17	- 20	Prof: 1 Doç: 5 Yrd. Doç: 6 Öğr. Gör./ Okt. Dr: 2
3. Ondokuz Mayıs Üniv. <u>SBE</u>	2004 -2005	2008 - 2009	2	-	4	-	Prof: - Doç: 1 Yrd. Doç: 2 Öğr. Gör./ Okt. Dr: -
4. Selçuk Üniversitesi <u>FBE</u> <u>SBE</u>	1991 -1992 1998 -1999	- 2001 -2002	30 36	- 4	- 11	- 26	Prof: 3 Doç: 2 Yrd. Doç: 6 Öğr. Gör./ Okt. Dr: -

5. İzzet Baysal Üniv. SBE	1995 -1996	2001 -2002	59	10	17	19	Prof: 2 Doç: 2 Yrd. Doç: 5 Öğr. Gör./ Okt. Dr: -
6. Dokuz Eylül Üniv. FBE	1991 - 1992	-	-	-	-	-	Prof: 2
SBE	1993 - 1994	-	13	-	-	-	Doç: -
EBE	1998 - 1999	2000 - 2001	42	10	10	6	Yrd. Doç: 1 Öğr. Gör./ Okt. Dr: 5
7. İnönü Üniversitesi FBE	?????	2006	9	-	6	11	Prof: 2
SBE	2003 - 2004	2006	9	-	6	11	Doç: 3 Yrd. Doç: - Öğr. Gör./ Okt. Dr: -
8. Süleyman Demirel Üniv. SBE	2002 - 2003	2008 - 2009	6	-	14	3	Prof: 1
Mehmet Akif Ersoy Üniv. SBE	2006 - 2007	2008 - 2009	6	-	14	3	Doç: 1 Yrd. Doç: 7 Öğr. Gör./ Okt. Dr: -

Tablolar incelendiğinde, müzik eğitimi yüksek lisans programlarının ilk olarak Marmara ve Gazi Üniversiteleri Fen Bilimleri Enstitüleri bünyesinde başladığı görülmektedir. Aynı şekilde Dokuz Eylül, Selçuk, Uludağ ve İnönü üniversitelerinde de müzik eğitimi yüksek lisans programları Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde başlamıştır.

Tablo 2. Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Programları Bulunan Üniversitelerde Genel Durum

Üniversite	Başlayış tarihi		Mezun öğrenci sayısı		Halen devam eden öğrenci sayısı		Öğretim Üyesi Profili
1. Karadeniz Teknik Üniversitesi SBE	1995 - 1996	-	13	-	12	-	Prof: 1 Doç: - Yrd. Doç: 3 Öğr. Gör./ Okt. Dr: -
2. Niğde Üniversitesi SBE	1998 -1999	-	5	-	2	-	Prof: - Doç: - Yrd. Doç: 3 Öğr. Gör./ Okt. Dr: -
3. Yüzüncü Yıl Üniversitesi SBE	1998 - 1999	-	10	-	2	-	Prof: - Doç: - Yrd. Doç: 3 Öğr. Gör./ Okt. Dr: -
4. Cumhuriyet Üniversitesi SBE	2008 -2009	-	-	-	6	-	Prof: - Doç: 1 Yrd. Doç: - Öğr. Gör./ Okt. Dr: -
5. Pamukkale Üniversitesi SBE	1994 - 1995	-	6	-	1	-	Prof: - Doç: 2 Yrd. Doç: 2 Öğr. Gör./ Okt. Dr: 1
6. Uludağ Üniversitesi FBE	1985 - 1986	-	34	-	12	-	Prof: 1
SBE	1996 - 1997	-	-	-	-	-	Doç: - Yrd. Doç: 5 Öğr. Gör./ Okt. Dr: 3
7. Atatürk Üniversitesi SBE	1997 - 1998	-	15	-	12	-	Prof: - Doç: 1 Yrd. Doç: 1 Öğr. Gör./ Okt. Dr: -
Toplam*			611	121	196	158	Prof:27 Doç: 27 Yrd. Doç: 53 Öğr. Gör./Okt. Dr: 12

*Tablo 1 ve Tablo 2 sayısal verileri genel toplamıdır.

Kuruluşunu Fen Bilimleri Enstitüsü yapılanmasında gerçekleştiren Gazi ve Marmara üniversitelerinin yüksek lisans ve doktora programları, 3837 sayılı kanunun 03. 07. 1992 tarihinde kabul edilmesi üzerine kurulan Eğitim Bilimleri Enstitüleri kapsamına alınmıştır. Yüksek lisans programlarını 1991 – 1992 döneminde Fen Bilimleri Enstitüsü’ nde açmış olan Dokuz Eylül Üniversitesi, 1993 – 1994 yıllarında bu programı Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde sürdürmeye başlamış, yukarıda belirtilen kuruluş kararı sonrasında Eğitim Bilimleri Enstitüsü’ ne aktarılmıştır. Selçuk, Uludağ ve İnönü üniversitelerinde ise yüksek lisans programları, Sosyal Bilimler Enstitüsüne aktarılmıştır.

Tablolar, halen on beş üniversitede lisansüstü eğitim verildiğini göstermektedir. Bulgular, müzik eğitimi alanında halen sürdürülen lisansüstü programların Gazi, Marmara ve Dokuz Eylül üniversiteleri dışında kalan üniversitelerde Sosyal Bilimler Enstitüleri bünyesinde bulunduğunu ortaya koymaktadır. Yedi üniversitede yüksek lisans programı, sekiz üniversitede yüksek lisansın yanında doktora eğitimi de görülmektedir. Doktora programı bulunan üniversitelerden Mehmet Akif Ersoy üniversitesi bu programa ilk kez 2009 – 2010 akademik yılı için öğrenci almış, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ise henüz öğrenci almamıştır.

Araştırmanın, öğretim üyelerinin akademik unvan dağılımlarına ilişkin bulgularına göre, lisansüstü müzik eğitimi programları bulunan üniversitelerde 27 profesör, 27 doçent ve 53 yardımcı doçent göreve yapmaktadır. Bunun yanında ilgili yönetmeliklere de uygun biçimde (Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, 2009)12 adet doktoralı öğretim görevlisi ve okutmanın da müzik eğitimi lisansüstü programlarında ders verdiği görülmektedir. Öğretim üyesi sayılarına ilişkin bu bulguların, lisansüstü eğitim öğretimin uzmanlık ve yeterliğe yönelik amaçları bakımından düşündürücü değerler verdiği görülmektedir.

Tablo 1 ve 2 ye göre; Yüksek lisans programlarından mezun öğrencilerin sayısı 611, halen devam eden öğrenci sayısı 196 dır. Doktora programlarında ise mezun öğrenci sayısının 121, devam eden öğrenci sayısının 158 olduğu görülmektedir.

II. Müzik eğitimi lisansüstü programlarında uygulanmakta olan dersler

Müzik eğitimi alanında yüksek lisans ve doktora eğitimi verilen Selçuk, Dokuz Eylül, İzzet Baysal ve Mehmet Akif Ersoy üniversitelerinde halen uygulanmakta olan derslere ilişkin inceleme, ders isimleri düzeyinde sınıflandırma yoluyla yapılmıştır.

Müzik eğitimi doktora programları bulunan İzzet Baysal, Dokuz Eylül, Gazi ve Marmara üniversiteleri örneğinde yürütülen ve dersleri odakta tutan bir araştırmada derslerin; Müzik Eğitimi, Solo Performans, Sistematik Müzikoloji, Tarihsel Müzikoloji, Teori, Kompozisyon, Eğitim (Genel), İstatistik ve Diğer olmak üzere 9 kategori altında sınıflandırıldığı görülmektedir (Berki ve Sağer, 2003). Araştırmamızda ise müzik eğitimi lisansüstü dersleri, lisansüstü programların her ikisi de çeşitli boyutlarıyla ele alınıp tüm üniversiteler düzeyinde incelenmesi nedeniyle, geniş kapsamlı başlıklarla sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre dersler;

1. Müzik Eğitimi,
2. Müzikbilimleri ve Müzik Teorisi,
3. Performans
4. Eğitim Bilimleri ve Bilimsel Araştırma başlıklarında incelenmektedir.

Araştırma bulguları bu sınıflama uyarınca, yüksek lisans ve doktora derslerini bir arada gösterecek biçimde tablolaştırılmıştır.

Tablo 3. Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarda Müzik Eğitimi Alan Derslerinin Yer Alma Durumu

Yüksek Lisans		Doktora	
Dersler	f	Dersler	f
Müzik Eğitiminde Araştırma -Teknikleri	3	Müzik Eğitiminin Sosyolojik Temelleri I - II	1
Müzik Eğitimi Teknolojisi I –II	1	Müzik Eğit. Kullanılan Dil ve Konuşma Materyalleri I - II	1
Şan Pedagojisi I–II Ses eğitimi Öğretim Yöntemleri/Alan çalgısı pedagojisi	3	Müzik Eğitiminde Program Geliştirme / Geliştirme – değerlendirme /Çözümleme - değerlendirme	3
Çoklu Zeka Kuramı Destekli Müzik Eğitimi	1	Müzik Eğitiminde Aktif Öğrenme	1
Müzik Eğitiminde Program Geliştirme	2	Müziksel Gelişim ve Öğrenme	1
Müzik Eğitiminde Program Hazırlama	1	Çalgı Eğitiminde Performansın Ölçülmesi	1
Piyano Eğitiminde İlke ve Yöntemler	1	Karşılaştırmalı Müzik Eğitimi Araştırmaları	1
Müzik Eğitiminde Çağdaş Pedagojik Yaklaşımlar	1	Karşılaştırmalı Müzik Eğitimi Programları	1
Flüt Öğretim Yöntemleri	1	Çalgı Eğitiminde Öğretim Yöntemleri / Anadal Eğitimi ve Öğretim Yöntemleri	2
		Keman Eğitiminde Suzuki Metodu	1
		Müzik Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar	1
		Müzik Eğitimi Araştırmalarında Analitik İnceleme	1
		Öğretim planları : Teori ve modeller	1
		Okul Koro Dağarcığı ve Eğitim Yönetim Teknikleri	1
		Müzik Eğitiminde Arş. Konu Yönelimleri	1
		Müzik Eğitiminde Doğu Batı Etkileşimi	1
		Çağdaş Müzik Eğitiminde Öğretim Yöntemleri	1
		Türk Müzik Eğitimi Tarihi	1
		Okul Çalgı Dağarcığı ve Eğitim Yönetim Teknikleri	1
		Müziksel Öğrenme ve Öğretim Kuralları	1
		Toplu Ses Eğt. Kullanılan Dil ve Konuşma Materyalleri	1

Tablo 3’ e göre, dört üniversitenin programlarında da ortak olarak yer alan bir ders bulunmamakta, büyük ölçüde ders çeşitliliği olduğu görülmektedir. Programlarda yer alma sıklığı bakımından, yüksek lisansta “Müzik eğitiminde araştırma” ve “Şan pedagojisi” / “Ses eğitimi öğretim yöntemleri” dersleri dikkat çekmektedir. Bu dersin ardından “Müzik eğitiminde program geliştirme” dersi göze çarpmakta, diğer derslerin, açılmış olduğu programlarda yürütüldüğü görülmektedir.

Ders çeşitliliği bakımından dikkat çekici bir tablo sunan doktora düzeyinde ise “Müzik eğitiminde program geliştirme / Müzik eğitiminde program geliştirme – değerlendirme / Müzik eğitiminde program çözümleme – değerlendirme” başlıklı derslerin üç programda yer aldığı görülmektedir. Anadal ve çalgı eğitiminde öğretim yöntemleri konulu ders ise iki programda yer almaktadır. Bu derslerin dışında doktora programlarının büyük ölçüde, açılmış olduğu üniversite ile sınırlı kalan derslerden oluştuğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4. Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarda Müzik Bilimleri ve Müzik Teorisi Alan Derslerinin Yer Alma Durumu

Yüksek Lisans		Doktora	
Dersler	f	Dersler	f
Müzik Bibliyografyası	1	Armoni ve Kontrapunkt / İleri Armoni Eğitimi / Tarihsel Gelişim İçinde İleri Armoni	3
Eser Tahlili	1	Müzik Tarihi Metodolojisi / Antik Dönem ile 16.yy. Arası Batı Müzik Sanatı /17.yy.'dan Günümüze Müzik Evrimi	3

Makamların Teknik Analizi	1	Türk Müziği Bibliyografyası	1
Usul-Aruz Vezni İlişkisi	1	Piyano Edebiyatı, Tarihi Gelişimi	1
Türk ve Batı Müziği Armonisi / Çokseslendirme	3	Ses Dalgaları	1
Müziksel İşitme Eğit. ve Teknik. İleri Müziksel İşitme	3	Çağdaş sanat teorileri	1
Makam Bilgisi	1	Oda Müziği Edebiyatı ve Uygulamaları	1
Okul Müziğinde Besteleme / Eğitim müziği besteleme	3	Türk Müziği Çok Seslendirme Teknikleri	1
Eserlerde İleri Çözümleme Eğitimi	1	Besteleme Teknikleri	1
Sanat felsefesi	2	Müzik Psikolojisi	2
Müzik Sosyolojisi	1	Müzik Felsefesi	1
Müzik Formları	1	Etüt Çözümleme / müziksel çözümleme	2
Müzikte Ses Sistemleri	1	Müzik Sosyolojisi	1
		<i>Müziksel İşitme Yazma Teknikleri ve Öğretim Yöntemleri</i>	1

Tablo 4 incelendiğinde, Müzik Bilimleri ve Müzik Teorisi Alan Dersleri arasında yer verilen derslerin de, programları incelenen tüm üniversitelerde yer almadığı görülmekte, ders çeşitliliği bu alanda da göze çarpmaktadır. Yüksek lisansta verilen “Türk ve Batı Müziği Armonisi / Türk müziği çokseslendirme”, “Müziksel işitme eğitimi ve teknikleri / İleri müziksel işitme” ve “Okul müziğinde besteleme / Eğitim müziği besteleme” derslerinin üçer programda yer aldığı dikkat çekmektedir. Bunun yanında “Sanat felsefesi” dersinin de iki programda yer bulduğu görülmektedir. Diğer dersler, açılmış oldukları üniversitelerde verilmektedir.

Benzer bir durum doktora düzeyinde de dikkat çekmekte, “Armoni ve kontrapunkt / İleri armoni eğitimi / Tarihsel gelişim içinde ileri armoni” ile “Müzik tarihi metodolojisi / Antik dönem ile 16.yy. arası batı müzik sanatı /17.yy.'dan günümüze müzik evrimi” gibi derslerin, farklı başlıklarda olmakla birlikte üç programda yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında, iki programda yer aldığı görülen “Müzik psikolojisi” ve “Etüt çözümleme / müziksel çözümleme” dışındaki derslerin, birer programda verildiği göze çarpmaktadır.

Tablo 5. Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarda Performans Alan Derslerinin Yer Alma Durumu

Yüksek Lisans		Doktora	
Dersler	f	Dersler	f
Alan Çalgısı / İleri anadal eğitimi /Bireysel Çalgı Eğitimi/ İleri Çalgı eğitimi (Piyano, keman, şan v.b.)	4	Alan Çalgısı / İleri Keman Eğitimi/ Çalgı Eğitimi- (Keman, Viyolonsel, Piyano, Şan, Flüt, Viyola)	3
Bireysel Söyleme Teknikleri I -II	1	Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri	1
Sesin Gelişimi Kullanılması Eğitimi ve Korunması I - II	1	Piyano Eserlerinin Yorumlanmasında Performans ve Stil	1
Koro Eğitimi ve Yönetimi Teknikleri	1	Piyanolu Oda Müziği	1
Eşlik korrepetition	1	Etkili ve Anlaşılır Konuşma Teknikleri	1
Müzik Toplulukları ve Yönetimi	1	Eşlik	1
		Seslendirme yorumlama	1
		Şan Eğt.de Performansa Yönelik Literatür İnceleme	1
		<i>Oda Müziği</i>	1

Tablo 5 te, “Alan çalgısı / Bireysel çalgı eğitimi / İleri çalgı eğitimi” adlarıyla yer alan derslerin, yüksek lisans düzeyinde tüm üniversitelerde, doktora düzeyinde ise üç programda yer aldığı görülmektedir. Yüksek lisans ve doktora programlarında diğer derslerin, açılmış oldukları üniversiteler ile sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir.

Tablo 6. Müzik Eğitimi Lisansüstü Programlarda Eğitim Bilimleri ve Bilimsel Araştırma Alan Derslerinin Yer Alma Durumu

Yüksek Lisans		Doktora	
Dersler	f	Dersler	f
Bilimsel Araştırma Teknikleri / Araştırma teknikleri	3	Ölçme ve Değerlendirme / Ölçme Aracı Geliştirme	3
İstatistiksel Yöntemler ve Uygulamalar / Eğitim istatistiği	2	Gelişim ve Öğrenme / Gelişim ve öğrenme kuramları / Bireysel öğrenme teknolojileri	4
Seminer	3	Öğretimde Planlama ve Değerlendirme / Öğretim planı: Teori ve modeller	3
Uzmanlık Alanı	2	İleri Araştırma İstatistiği / İstatistik / Araştırmalarda İstatistiksel Analizler	4
Tez Çalışması	2	Bir Araştırmayı Yayına Dön. Süreci /Bilimsel Araştırma, Makale Yazımı ve Etik/ Bilim, Araştırma ve yayın Etiği / İleri Bilimsel Araştırma Teknikleri	4
		Türk Eğitim Tarihi	1
		Bilim Tarihi ve Felsefesi	1
		Düşünme Eğitimi	1
		Program Geliştirme ve Uygulamaları	1
		İnkılâp Tarihi ve Atatürkçü Düşüncenin Öğretimi	1
		Seminer	2
		Uzmanlık Alanı Dersi	2
		Tez Çalışması	2

Tablo 6’ da, Eğitim Bilimleri ve Bilimsel Araştırma Alan Derslerinin programlarda yer alma durumu verilmektedir. Bu derslerin programlarda yer alma sıklığı, diğer derslere oranla farklı bir tablo sergilemektedir. Örneğin; yüksek lisans düzeyinde “Bilimsel Araştırma Teknikleri / Araştırma teknikleri” ve “Seminer” dersleri üç üniversitede, “İstatistiksel Yöntemler ve Uygulamalar / Eğitim istatistiği”, “Uzmanlık Alanı” ve “Tez Çalışması” dersleri de ikişer üniversitede yer almaktadır.

Bulgular, doktora programları bakımından da benzer tablo sunmaktadır. “Gelişim ve Öğrenme / Gelişim ve öğrenme kuramları / Bireysel öğrenme teknolojileri”, “İleri Araştırma İstatistiği / İstatistik / Araştırmalarda İstatistiksel Analizler” ve “Bir Araştırmayı Yayına Dön. Süreci /Bilimsel Araştırma, Makale Yazımı ve Etik/ Bilim, Araştırma ve yayın Etiği / İleri Bilimsel Araştırma Teknikleri” derslerinin dört üniversitenin programlarında yer aldığı görülmektedir. Bunun dışında; “Ölçme ve Değerlendirme / Ölçme Aracı Geliştirme” ve “Öğretimde Planlama ve Değerlendirme / Öğretim planı: Teori ve modeller” derslerinin üçe üniversitede uygulandığı, “Seminer”, “Uzmanlık Alanı Dersi” ve “Tez Çalışması” derslerinin de iki programda yer aldığı görülmektedir. Diğer dersler birer üniversitede uygulanmaktadır.

III. Müzik eğitimi lisansüstü programlarında tamamlanmış tezlerin konu dağılımı

Müzik eğitimi alanında tamamlanmış tezlerin konu dağılımlarını saptamak amacıyla 352 yüksek lisans ve 74 doktora tezine ulaşılabilmektedir. Ulaşılabilen tezlerin konu bakımından incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular, müzik eğitimi alanında tamamlanmış yüksek lisans ve doktora tez konularının sekiz başlık altında irdelenebilecek nitelikte olduğunu göstermektedir. Bu konu başlıkları;

1. Müzik eğitimi
2. Çalgı eğitimi

3. Pişano eğitimi
4. Ses eğitimi – şan
5. Besteleme teknikleri
6. Eğitim – öğretim programları
7. Lisans dersleri
8. Müzik tarihi konu alanlarıdır.

Her biri kendine özgü araştırma alanlarını ifade etmekle birlikte kesişim noktaları da bulunan bu başlıkların, incelenen tezlerde genel olarak, aşağıda belirtilmiş olan alt çalışma alanlarını kapsadığı görülmektedir.

Müzik Eğitimi: Özel öğretim yöntemlerinin okul müzik eğitimine yansımaları – müzik öğretiminde kuram ve yöntemlere ilişkin çalışmalar – müzik eğitimcilerine uygulanan hizmet içi eğitimlerle ilgili çalışmalar.

Çalgı Eğitimi: Pişano ve şan dışındaki tüm çalgılarla ilgili çalışmalar.

Pişano Eğitimi: Pişano ve pişano eğitimi ile ilgili çalışmalar.

Ses Eğitimi – şan: Bireysel ses eğitimi, koro ve eğitimi, ses sağlığı ve korunması ile ilgili çalışmalar.

Besteleme Teknikleri: Eğitim müziği alanında besteleme ve düzenleme konusundaki çalışmalar.

Eğitim – Öğretim Programları: Genel ve özengen müzik eğitiminin tüm düzey ve alanlarında uygulanmakta olan öğretim programlarını konu alan çalışmalar.

Lisans Dersleri: Giriş sınavları, müzik öğretmenliği programı ile diğer öğretmenlik programlarını konu alan araştırmalar (Sınıf öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği), öğretim programı ve programda yer alan derslerin alanları (müzik alanı, genel kültür, mesleki alan), programın uygulanmasında sınıf/ öğrenci/ materyal durumları, derslerin müzik öğretmenliğine yansımaları, öğretim elemanı durumunu konu alan çalışmalar.

Müzik Tarihi: Müzik tarihi, müzik kültürü, Osmanlı İmparatorluğu döneminde müzik, müzikte dönem - biçim – üslup özellikleri, müzik ve sağlıkla ilgili çalışmalar.

Tablo 7, Müzik eğitimi alanında ulaşılabilen yüksek lisans tezlerinin konu başlıkları bakımından dağılımlarını, tamamlanmış olduğu enstitülere göre göstermektedir.

Tablo 7. Tamamlanmış Yüksek Lisans Tezlerinin Konulara Göre Dağılımı

Konular	Enstitü			Toplam
	Eğitim Bilimleri f	Sosyal Bilimler f	Fen Bilimleri f	
Müzik Eğitimi	69	46	42	157
Çalgı eğitimi	32	23	16	71
Pişano eğitimi	17	16	15	48
Ses eğitimi – şan	7	9	8	24
Besteleme teknikleri	2	----	1	3
Eğitim – öğretim programları	---	---	---	---
Lisans dersleri	22	13	8	43
Müzik tarihi	---	3	3	6
Toplam	149	110	93	352

Tabloya göre, *Müzik Eğitimi* konusunda 157, *Çalgı Eğitimi* konusunda 71, *Piyano Eğitimi* konusunda 48, *Ses Eğitimi* konusunda 24, *Besteleme Teknikleri* konusunda 3, *Lisans Dersleri* konusunda 43, *Müzik Tarihi* konusunda da 6 tez tamamlanmıştır. Yüksek lisans düzeyinde, ulaşılabilen tezler arasında *Eğitim – Öğretim Programları* konusunda çalışılmış tez olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlar; tez konularının büyük ölçüde *Müzik Eğitimi* alanına yönelmiş olduğunu ortaya koymakta, *Çalgı Eğitimi*, *Piyano Eğitimi* ve *Lisans Dersleri* konularının da önemli ölçüde araştırılmış olduğu dikkat çekmektedir.

Bunun yanında tablo, enstitüler bakımından da bulgulara yer vermekte, 352 yüksek lisans tezinden 149 unun Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 110 unun Sosyal Bilimler Enstitüsü, 93 ünün de Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde tamamlanmış olduğunu göstermektedir.

Tamamlanmış doktora tezleri bakımından elde edilen bulgular, tablo 8’ de sergilenmektedir.

Tablo 8. Tamamlanmış Doktora Tezlerinin Konulara Göre Dağılımı

Konular	Enstitü			Toplam
	Eğitim Bilimleri	Sosyal Bilimler	Fen Bilimleri	
Müzik Eğitimi	14	4	8	26
Çalgı eğitimi	6	---	9	15
Piyano eğitimi	5	---	4	9
Ses eğitimi – şan	4	---	1	5
Besteleme teknikleri	---	---	---	---
Eğitim – öğretim programları	1	---	---	1
Lisans dersleri	12	---	3	15
Müzik tarihi	1	---	2	3
Toplam	43	4	27	74

Tabloya göre; müzik eğitimi doktora programlarında ulaşılabilen 74 tezdten 26 sının *Müzik Eğitimi* konusunda olduğu görülmektedir. *Çalgı Eğitimi* konusunda 15, *Piyano Eğitimi* konusunda 9, *Ses Eğitimi* konusunda 5, *Eğitim – Öğretim Programları* konusunda 1, *Lisans Dersleri* konusunda 15, *Müzik Tarihi* konusunda da 3 tez tamamlanmıştır. Doktora düzeyinde, ulaşılabilen tezler arasında *Besteleme Teknikleri* konusunda çalışılmış tez olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlar; doktora tez konularının da büyük ölçüde *Müzik Eğitimi* alanına yönelmiş olduğunu, *Çalgı Eğitimi* ve *Lisans Dersleri* konularına da eş değer ve önemli sayılabilecek ölçüde yer verildiği dikkat çekmektedir.

Enstitüler bakımından da, yüksek lisans tezlerine ilişkin bulgulara benzer bir tablo ortaya çıkmakta, doktora tezlerinin 43 tanesinin Eğitim Bilimleri Enstitüsünde tamamlanmış olduğu görülmektedir. Ancak doktora düzeyinde Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlanmış tez sayısının 27, Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde tamamlanmış tez sayısının ise 4 olması, yüksek lisans tezlerindeki göre farklı bir tablo sunduğu dikkat çekmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

I. Başlangıçlı seksenli yılların başlarına dek uzanan *Müzik Eğitimi Lisansüstü Programları*, halen 15 üniversitemizde ilgili enstitülere bağlı olarak eğitim – öğretimlerini sürdürmektedirler. Sekiz üniversitede yüksek lisans ve doktora programları, yedi üniversitede de yalnız yüksek lisans programları vardır. Bu programlar; Gazi, Marmara ve Dokuz Eylül üniversitelerinde *Eğitim Bilimleri Enstitüsü* bünyesinde, diğer üniversitelerde ise *Sosyal Bilimler Enstitüsü* bünyesinde yürütülmektedir.

Programlarda halen 27 profesör, 27 doçent, 53 yardımcı doçent ve 12 doktoralı öğretim görevlisi/ okutman görev yapmaktadır. Bu sayılar, lisansüstü eğitim öğretimin nitelik ve verimlilikle işlenmesi bakımından olduğu kadar, öğretim üyesi yetiştirme ve istihdamı bakımından da düşündürücü bir tablo ortaya koymaktadır.

Elde edilen bulgulara göre; yüksek lisans programlarından 611 öğrenci mezun olmuş, devam eden 196 öğrenci vardır. Doktora mezunlarının sayısı 121, devam eden öğrenci sayısı ise 158 olarak bulunmuştur.

II. Müzik eğitimi lisansüstü programlarında ders çeşitliliği dikkat çekicidir. Bu durum yüksek lisans ve doktora programları bakımından benzer bir tablo sunmaktadır. Araştırmada *Müzik Eğitimi, Müzikbilimleri ve Müzik Teorisi, Performans, Eğitim Bilimleri ve Bilimsel Araştırma* başlıklarında sınıflandırılan lisansüstü derslerinin büyük ölçüde, açılmış olduğu üniversite ile sınırlı kaldığı görülmüştür. İncelenen 4 programda da yer alan tek yüksek lisans dersi, *Performans* başlığı altında *Alan Çalgısı /İleri anadal eğitimi /Bireysel Çalgı Eğitimi/ İleri Çalgı eğitimi (Piyano, keman, şan v.b.)* adlarıyla yer alan derstir.

Yaygın olarak YÖK dersleri biçiminde ifade edilen ve araştırmamızda *Eğitim Bilimleri ve Bilimsel Araştırma Alan Dersleri* sınıfında yer alan dersler, elde edilen verilere göre, incelenen 4 üniversitenin doktora programlarında da yer almaktadır. Bu dersler; “*Gelişim ve Öğrenme/ Gelişim ve öğrenme kuramları/ Bireysel öğrenme teknolojileri*” “*İleri Araştırma İstatistiği/ istatistik/ Araştırmalarda İstatistiksel Analizler*” ve “*Bir Araştırmayı Yayına Dönüştürme Süreci/ Bilimsel Araştırma, Makale Yazımı ve Etik/ Bilim, Araştırma ve yayın Etiği / İleri Bilimsel Araştırma Teknikleri*” biçiminde, farklı adlarla verilmektedir.

Müzik eğitimi lisansüstü programlarında yer alan derslerle ilgili olarak öne çıkan bazı görüşlerin tartışılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Örneğin Kasap; üniversitelerde enstitülere bağlı olarak sunulan müzik öğretmenliği yüksek lisans ve doktora programlarının birbirinden büyük farklılıklar göstermenin yanı sıra müzik öğretmenliği lisans programını hedefleyemediğini, oysa ki lisansüstü programların, lisans programında yer alan temel müzik alanlarında eğitim ve müzik eğitiminde yüksek lisans ve doktora başlıkları altında uzmanlık alanlarına göre çalgı eğitimi, ses eğitimi, oda müziği/ orkestra yönetimi, koro yönetimi, müzik teorisi, müzik tarihi, müzik eğitimi ve okulöncesi müzik eğitimi alanlarında ayrı programlar sunması gerektiğini belirtmektedir (Kasap 2006).

Buna karşın diğer bir araştırmada ise üniversitelerimizin Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında yürütülmekte olan doktora derslerinin önemli bir kısmının, gerek müzik öğretmenliği lisans programı, gerekse yüksek lisans programlarında kapsanan derslerin aynı ya da benzer adlarla tekrarı veya doğrudan devamı olduğu vurgulanmaktadır. Aynı araştırma, pek çok dış ülke üniversitesinde yürütülen müzik eğitimi lisansüstü programlarında *dar alanda uzmanlaşma* mantığına paralel olarak oluşturulmuş pek çok spesifik derse rastlanılabildiğine dikkat çekmektedir (Berki ve Sağer, 2003).

Çimen (2004), Lisans programlarının yapılanmasından kaynaklanan sorunların çözümü konusunda; 1998 öncesinde Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi’nde uygulanmış olan, Çalgı Eğitimi, Ses Eğitimi ve Müzik Kuramları Eğitimi Anasanat dallarından oluşan programı temel alan bir yaklaşım benimsediğini ifade etmektedir. Belli bir alanda uzmanlaşmayı sağlayacak ve lisansüstü programlarda da sürdürülebilecek böyle bir yapılanmanın, Eğitim Fakülteleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik bölümlerine çalgı eğitimcisi yetiştirilmesi için de gerekli olduğunu ifade etmektedir.

III. Araştırma sonucunda, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde tamamlanmış tezlerin büyük ölçüde, *özel öğretim yöntemlerinin okul müzik eğitimine yansımaları – müzik öğretiminde kuram ve yöntemlere ilişkin çalışmalar – müzik eğitimcilerine uygulanan hizmet içi eğitimlerle ilgili çalışmalar* alt başlıklarını içeren *Müzik Eğitimi* konusunda olduğunu göstermektedir. Bunun yanında *Çalgı Eğitimi, Lisans Dersleri ve Piyano Eğitimi* konuları da, lisansüstü öğrencilerinin araştırdığı tez konuları olarak dikkat çekmektedir.

Bu bağlamda, lisans düzeyini temel alarak belli alanlarda uzmanlaşma ve yetkinleşmeyi sağlayacak lisansüstü eğitim sürecinin, öğrencilerin bilimsel araştırma yeterliklerini arttıracığı kuşkusuzdur. Böylelikle yetkin ve donanımlı müzik eğitimi araştırmacıları olma yolundaki lisansüstü öğrencilerin, önceki araştırma sonuçlarının farkında olarak, müzik eğitimi alanına özgü sorunları gerçekçi ifadelerle saptamaları, çözüme dönük gerçekçi önerileri hayata geçirebilmede etkili tez çalışmalarını gerçekleştirmeleri sağlanabilecektir.

Bu konuda bir müzik eğitimi yüksek lisans öğrencisinin, yüksek lisans ders aşamasında müfredatta bulunan derslerin, tez aşamasında gerçek anlamda fayda sağlamadığına ilişkin görüşü anlamlıdır (Özmenteş ve Özmenteş, 2003).

Sonuç olarak; araştırma, müzik eğitimi alanında verilen lisansüstü eğitimi genel bir bakışla irdelemektedir. Araştırma sonuçlarının, ayrıntılı ve yeni araştırmalara ipuçları olabilecek değerde veri niteliği taşıdığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Berki, T., Sağer, T., 2003, *Türkiye Üniversitelerinde Müzik Eğitimi Doktora Ders Programları Üzerine Bir İnceleme*, Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu, 30-31 Ekim 2003, İnönü Üniversitesi, Malatya, Bildiriler,s.264-268.

ÇİMEN, G., 2004, *Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Piyano Eğitimi*, Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi, s: 137, Isparta.

Dicle, H., 2004, *Üniversitelerin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde Verilen Eğitim Nitelikli Müzik Öğretmeni Yetiştirmek İçin Uygun ve Yeterli midir?*, Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi, s: 580 – 581 - 582, Isparta.

Gedikli, N., 1999, *Ülkemizdeki Etki ve Sonuçlarıyla Uluslararası Sanat Müziği*, II. Kitap, Ege Üniversitesi Basımevi, s: 89, İzmir.

13.07.2009,<http://www.yok.gov.tr/content/view/417/183/lang,tr,RG.01.07.1996,Sayı:22683>,

Kasap, B. T., (2006), *Geleceğin Müzik Öğretim Elemanlarının Yetiştirilmesi Üzerine Bir Model Program*, Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu, s: 5 – 17, Denizli.

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği, 2009.

Özmenteş, G., Özmenteş, S., (2003), *Buca Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencilerinin Lisansüstü Eğitimden Beklentileri ve Yüksek Lisans Programı İle İlgili Görüşleri*, Eğitimde Bilime Katkı: Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, 01 – 04 Ekim, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Uçan, A., 1997, **Müzik Eğitimi**, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, s: 156, Ankara.

Uçan, A., (2004), *Türkiye’ de Başlangıcından Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirmeye Genel Bir Bakış*, Musiki Muallim Mektebinden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi, s: 38, Isparta.

UÇAN, A., 2005, *Türkiye’ de Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Yeniden Yapılandırmanın ve Yeniden Yapılandırma Programlarının Değerlendirilmesi*, Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, s: 455, Ankara.

YÖK, Lisansüstü Eğitim Öğretim Enstitülerinin Teşkilat ve İşleyiş Yönetmeliği, 03- 03-1983 tarih 17976 sayılı Resmi Gazete.